

E 232/16

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1922—1930.

(Született: 1875 november 13-án, meghalt 1932 október 11-én.)

A „Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái“ első ízben jelennek ismét meg gróf Klebelsberg Kuno halála óta, akinek nevével intézetünk a legbensőbb kapcsolatban áll.

Egy politikusnak legfőbb erénye, hogy politikai célkitűzéseit a tudomány és technika fejlődésével összhangba hozza és ezeket a nemzet politikai ideáljainak szolgálatába állítsa.

Páratlan éleslátással ismerte fel ezt az elvet gr. Klebelsberg Kuno, a legsúlyosabb háború utáni idők magyar kultuszminisztere. A nemzeti megújulás feltételét hazája kulturális fejlődésében látta, amelynek érdekében rövid idő alatt szinte hihetetlenül sokat alkotott. Három új — fedél alá hozott egyetem és a népiskolák ezrei adják tevékenységének két pólusát.

De semmi sem jellemezheti őt jobban, mint az elvont elméleti tudományokkal szemben való állásfoglalása. Biztos ítéllettel felismerte a biológiai kutatások fontosságát jelenlegi egész szellemi fejlődésünkre. Neki, mint történésznek, alig voltak természet-tudományi szakismeretei. Ezért annál magasabbra becsülendő, hogy ő maga kezdeményezte teljes lélekkel egy biológiai kutatóintézet alapítását. Nagyszabású tervekkel lépett szaktanácsadói elé és a tervek megvalósításához szükséges anyagi eszközöket is rendelkezésükre bocsátotta.

1925-ben, mint vallás- és közoktatásügyi miniszter Országos Természettudományi Kongresszust hívott egybe, amelyen egyes szakképviselőket referatumokkal bízott meg. A tárgyalásokon személyesen megjelent és tájékoztatta magát az egyes tudományágak jelentőségéről és fejlődési irányáról.

Röviddel ezután — alkalmasint az ezen kongresszuson szerzett benyomások hatására — elhatározta a biológiai kutatások messzemenő támogatását, főleg pedig egy „Biológiai Kutatóintézet“ alapítását. 1926 tavaszán ő maga jelölte meg azt a helyet, ahol ezt felépíttetni kívánta, Tihanyt, a Balaton legszebb helyét. Ő maga választotta ki tanácsadóit és megbízta őket, hogy az általa megjelölt kereteken belül a terveket kidolgozzák. Az intézet szükségleteire, szervezetére és épületére vonatkozó megállapodások így már 1926 májusában létrejöttek. 1926 augusztus 25-én történt az alapkövetés és 1927 szeptember 5-én meg is nyitotta az intézetet.

Csodálatraméltó volt, ahogyan a biológiai kutatások jelentőségét, sokoldalúságát és modern irányait megértette és ahogyan az intézet tervezett szervezetéért lelkesedett,

amely szerint nem pusztán egy szaktudomány szolgálatában álló, hanem egy általános biológiai kutatóintézet valósult meg.

Egy kis és szegény ország, mint Magyarország, ha magát a legfőbb ideálok érdekében súlyos áldozatokra határozza el, nem teheti ezt egyetlen szaktudomány érdekében. Oly szervezetet kellett tehát keresni, amely mellett az ezen célra fordított összeg lehetőleg tág körben hozhat gyümölcsöket. Így intézetünkben nem hydrobiológiai állomás, hanem biológiai kutatóintézet lett és otthont találtak az összes biológiai tudományok, az elméleti növénytantól és állattantól, fiziológiától és öröklődéstantól kezdve az alkalmazott orvosi-életteni tudományokig. Ezen kutatóintézet további célja lett, hogy tehetséges fiatal kutatók számára munkalehetőséget és állást biztosítson és hogy bel- és külföldi kutatóknak lehetővé tegye, hogy rövidebb-hosszabb itt tartózkodásuk alatt zavartalan nyugalomban, a természet szépségeit is élvezve, egymást tanácsaikkal támogatva, kutatásaikat végezhessék. Ezen elgondolás alapján jött létre intézetünk szervezete és ebben a formában dolgozik immár 6 éve.

Atyai szeretettel örökölt intézetünk felett fennállásának első gyermekévei alatt; megvédte támadások ellen, miközben neki magának is sok megnemértésben volt része. Mindig szívesen jött hozzánk, hogy a kutatómunkák haladásának örüljön.

Valamint egykor 900 év előtt a felettünk fekvő Bencés kolostor volt a kultúra úttörője, úgy ma szinte symbolikusan is képviseli intézetünk a mai idők jellegzetes tudományát, a biológiát.

Az ő idealizmusa lebeg intézetünk felett, amely emlékét mindenkor megőrzi.

VERZÁR FRIGYES.

Rozgonyi

GRAF KUNO VON KLEBELSBERG

Kgl. Ungarischer Minister für Kultus und Unterricht von 1922—1930.

(Geboren am 13. November 1875, gestorben am 11. Oktober 1932.)

Die „Arbeiten des Ungarischen Biologischen Forschungsinstitutes“ erscheinen zum erstenmal wieder seit dem Tode von Graf Kuno von Klebelsberg, dessen Name mit unserem Institut auf das Innigste verknüpft ist.

Es ist die höchste Tugend eines Politikers die politischen Zielstellungen mit der Entwicklung von Wissenschaft und Technik in Einklang zu bringen und diese den Idealen der nationalen Politik dienstbar zu machen.

Wie kein zweiter verstand dies der ungarische Kultusminister, Graf Kuno von Klebelsberg, in der schwersten Nachkriegsperiode von 1922—1930. Die Grundlage einer nationalen Wiedergeburt sah er in der Entwicklung der Kultur seines Landes, für die er in kurzer Zeit fast unglaublich vieles leistete. Drei vollständige, neu errichtete Universitäten und tausende von Volksschulen sind zwei Pole seiner Wirksamkeit.

Nichts jedoch kann ihn wohl besser charakterisieren, als seine Stellungnahme zu den abstrakten theoretischen Wissenschaften. Mit sicherem Blick hat er die universelle Bedeutung der biologischen Forschung für unsere gesamte gegenwärtige geistige Entwicklung erkannt. Ihm selbst — einem Historiker — fehlten naturwissenschaftliche Fachkenntnisse und deshalb ist es umso höher einzuschätzen, dass er sich aus eigener Initiative und mit ganzer Seele für die Gründung eines Biologischen Forschungsinstitutes einsetzte und mit gross angelegten Plänen vor seine Fachberater trat und ihnen die Mittel zur Verwirklichung derselben zur Verfügung stellte.

Im Jahre 1925 berief er als Minister für Kultus und Unterricht einen Naturwissenschaftlichen Landeskongress, zu welchem er den verschiedenen Fachvertretern Referate austeilte und liess sich, — während desselben stets persönlich anwesend —, über die Bedeutung und Entwicklungstendenzen der einzelnen Wissenschaften informieren.

Kurz darauf entschloss er sich, allem Anschein nach unter dem Eindruck des auf diesem Kongress Gehörten, zur weitgehenden Förderung der biologischen Forschung, insbesondere zur Errichtung eines Biologischen Forschungsinstitutes. Er selbst bestimmte im Frühjahr 1926 den Ort, wo es errichtet werden sollte, am schönsten Platz am Balaton, in Tihany. Er selbst wählte sich seine Berater und beauftragte sie innerhalb der von ihm festgelegten Möglichkeiten, die durch ihre Grosszügigkeit überraschten, Pläne auszuarbeiten, welche die Bedürfnisse, die Organisation und den Bau des

Institutes bereits im Mai 1926 festsetzten. Am 25. August 1926 legte er den Grundstein und am 5. September 1927 eröffnete er bereits das Institut.

Bewunderungswürdig war, wie er die Bedeutung der biologischen Forschung, ihre Vielseitigkeit und ihre modernen Richtungen begriff und sich für jene ihm vorgeschlagene Organisation des Institutes begeisterte, die aus diesem nicht das Forschungsinstitut einer Teildisziplin, sondern ein allgemein-biologisches Forschungsinstitut machte.

Ein kleines und armes Land wie Ungarn kann, wenn es sich im Interesse höchster Ideale zu schweren Opfern entschliesst — wie es hier geschah — diese nicht für eine einzelne Fachwissenschaft mit begrenztem Wirkungskreis darbringen, sondern man hatte nach einer Organisation zu trachten, bei welcher die angewandten Summen eine möglichst weitgreifende, fruchtbringende Wirkung entfalten können. So ist unser Institut denn nicht eine hydrobiologische Station geworden, sondern ein Biologisches Forschungsinstitut, in welchem alle biologischen Wissenschaften, von theoretischer Botanik und Zoologie, von Physiologie und Vererbungswissenschaft an bis zu den angewandten medizinisch-biologischen Disziplinen ein Heim finden sollen. Auch sollte dieses Forschungsinstitut Arbeitsmöglichkeit und Lebensstellung für begabte junge Forscher schaffen, andererseits aber ein Ort sein, an dem sich in- und ausländische Forscher länger oder kürzer aufhalten und in ungestörter Ruhe, die Schönheit der Natur geniessend, in gegenseitigem Gedankenaustausch ihren Forschungen nachgehen können. Auf diesen Gedanken fussend entstand die Organisation des Institutes, wie es nun bereits seit 6 Jahren wirkt.

Mit echt väterlicher Liebe hat er dann unser Institut in den ersten Kinderjahren seines Bestehens behütet, verteidigt und selbst dafür viel ungerechte Angriffe und Missverstehen seiner Pläne erlitten. Immer wieder eilte er zu uns, um sich am Gang der Forschungsarbeiten zu erfreuen.

Wie einst vor neunhundert Jahren die Benediktiner-Abtei, hoch über uns am Felsen, die Trägerin der Kultur in diesem Lande war, so sollte nun das Institut, symbolisch für unsere Zeit, der Träger der heutigen charakteristischen modernen Wissenschaft, der Biologie sein.

Sein Idealismus schwebt über unserem Institut, das sein Andenken treu bewahrt.

F. VERZÁR.

